

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno rigorozanta/rigorozantky:	Mgr. Jakub Jandus
Téma práce:	Vývoj britského parlamentu od počátku 20. století
Rozsah práce:	299.211 znaků vlastního textu včetně mezer
Datum odevzdání práce:	18.10.2024.

1. Aktuálnost (novost) tématu

Tématem oponované práce jsou vybrané otázky vývoje právní úpravy, organizace a kompetencí parlamentu Spojeného království od počátku 20. století do 90. let 20. století, kdy došlo k devoluci, resp. zčásti do počátku 21. století. Jedná se o aktuální téma, neboť princip suverenity parlamentu Spojeného království, jenž byl znovu potvrzen v době tzv. Brexitu mj. i Nejvyšším soudem Spojeného království, z parlamentu učinil jeden z klíčových ústavních orgánů Spojeného království. Naproti tomu uvedené téma bylo již mnohokrát zpracováno, takže nelze považovat za nové a z hlediska obsahu práce, i vzhledem k jejímu charakteru rigorózní práce, bylo možné očekávat buď originálnější konceptualizaci anebo hlubší zpracování, díky nimž by práce přinášela výraznější nové poznatky, postřehy a podněty, než je stávající podoba práce. Již na tomto místě lze vznést připomínky k tématu práce, které je příliš široce rozkročené a z hlediska časového rámce ani není vymezené, což by se u právněhistorické práce slušelo. Konečně téma je nepřesné rovněž v tom, že o parlamentu se v názvu píše jako o britském, ačkoliv se jedná o parlament Spojeného království.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Téma zahrnuje otázky právněhistorické, právněfilozofické, ústavněprávní i z dalších právních odvětví. Vstupní údaje k tématu, zvláště z anglickojazyčných zdrojů, jsou k dispozici nepřehledné. Jejich přemíra kladla zvýšené požadavky na jejich výběr ze strany autora. Konceptci, metody či argumenty zvoleného výběru se však v práci čtenář nedočte. V práci nenajdeme ani popis stavu poznání či rozbor nejdůležitějších použitých zdrojů, což bývá standardní součástí úvodu kvalifikační práce tohoto typu.

Vzhledem k tomu, že se jedná o rigorózní práci, nemá být její kvalifikační úroveň určena jen rozsahem, ale rovněž použitými zdroji, aby se nejednalo jen o kompilaci zahraniční literatury a taktéž vyšší hloubkou analýzy. Předložená oponovaná práce vychází především z anglickojazyčné literatury, dále z dalších zdrojů (zejm. internetových a z Encyclopedia Britannica) a z dobových právních předpisů. Jen okrajově byla použita judikatura. V seznamu zdrojů jsou uvedena jen dvě rozhodnutí, ačkoliv by jistě bylo možné nalézt více rozhodnutí týkajících se ústavněprávních otázek souvisejících s problematikou parlamentu, např. law lordů, Nejvyššího soudu (v době Brexitu ad.) apod. Vzhledem ke skutečnosti, že je práce obhajována na Katedře právních dějin PF UK a jde o rigorózní práci, bylo by možné očekávat, že budou použity i archiválie. Ty však v práci zcela chybí.

Přestože ani o použitých metodách čtenář v práci nedozví a autor ani uspokojivě nevysvětlil volbu zvolených dílčích témat, lze konstatovat, že kol. Jandus použil při zpracování oponované práce zejm. metody právně historické, právně teoretické i užívané obory platného práva. Zejm. deskripci, logické metody a analýzu. Vzhledem k vyššímu stupni kvalifikační práce bylo možné očekávat na některých místech hlubší analýzu.

3. Formální a systematické členění práce

Práce se člení na stručný úvod (s. 1–2 práce), vysvětlující důvod volby tématu, nadměru široce stanovící cíle práce (k nim viz dále) a obsahující stručný přehled obsahu práce. Chybí v něm rozbor stavu poznání nebo alespoň přínosu nejdůležitějších použitých zdrojů i vymezení a vysvětlení uplatněných metod. Podobně není vysvětlena volba dílčích témat. Vlastní následující text kombinuje hledisko věcné (kdy ovšem není v práci identifikována metoda výběru témat) a hledisko chronologické. První kapitola (s. 3 – 29 práce) se věnuje zákonu o parlamentu z roku 1911 jako zlomu ve vývoji parlamentu ve Spojeném království a souvisejícím otázkám. Druhá stručně vymezuje vývoj irské otázky k přijetí Westminsterského statusu v roce 1931 a nakonec vznik republiky a vystoupení z Commonwealthu (s. 30 – 39 práce). Třetí kapitola (s. 40 – 58 práce) se zabývá volebními reformami po roce 1900, především zákonem z roku 1918. Vzhledem k dalším kapitolám, které prolamují chronologickou posloupnost, mohly být ve třetí kapitole shrnuty volební reformy napříč celé zkoumané období. Omezení po věcné stránce, ani s ohledem na rozsah kapitoly nedává příliš smysl. Čtvrtá kapitola (s. 59 – 78 práce) sleduje změny týkající se Sněmovny lordů ve 20. a 21. století. Naopak pátá kapitola (s. 79 – 84 práce) a šestá kapitola (s. 85 – 96 práce) patří opět mezi stručné a úzce zaměřené, když se týká fungování vlády a panovníka v období Jiřího V., resp. krize a abdikace spojené s osobou, vztahy a názory Edwarda VIII. Z hlediska systematického by bývalo snad vhodnější soustředit se na vývoj nástupnictví a omezování zásahů a pravomocí panovníka ve zkoumaném období souhrnně než na abdikací krizi, kde se skutečného vývoje parlamentu dotýká jen zlomek matérie. Část úpravy nástupnictví a omezování zásahů a pravomocí panovníka obsahuje předposlední, sedmá kapitola (s. 97 – 102 práce) o panovníkovi a 1. ministru po roce 1940. Přesto i zde lze připomenout, že tématem práce měl být vývoj britského parlamentu, nikoliv obecný ústavní vývoj. Konečně poslední, osmá kapitola (s. 103 – 106 práce) opět velmi stručně pojednává o devoluci, ačkoliv tu bylo možné věcně spojit např. se státoprávními změnami, přeměnou britského impéria a vývojem v Irsku. Závěr (s. 107 – 110 práce) je spíše shrnující, nicméně z hlediska tématu podnětný a přínosný.

4. Vyjádření k práci

Práce prokazuje zaujetí autora zvoleným tématem, nic nenasvědčuje tomu, že by se jednalo o plagiát. Posuzovaná rigorózní práce vychází zejm. z cizojazyčné literatury, právních předpisů a jiných zdrojů. V závěru práce shrnuje zajímavé myšlenky a podněty.

Téma oponované práce odpovídá tématu právněhistorickému, je aktuální, a přestože již bylo, zvláště v anglickojazyčné literatuře, vícekrát dostatečně zpracováno, jde o téma, jež náleží do právněhistorického sylabu výzkumu. Právě s ohledem na volbu právněhistorického přístupu rigorozanta, však měla být práce zřetelněji temporálně vymezena. Rovněž v práci chybí vysvětlení použitých metod a volby dílčích témat, z nichž některá se zdají náležet spíše do ústavního vývoje Spojeného království, nežli do vývoje parlamentu, naopak některé otázky týkající se kompetencí, složení a činnosti parlamentu zůstaly dotčeny jen okrajově. Jinak lze konstatovat, že je práce postavena v celku logicky a kombinuje věcná a chronologická hlediska. Vzhledem ke skutečnosti, že posuzovaná práce je prací rigorózní a je napsána na Katedře právních dějin, bylo by možné očekávat, že se práce neomezí na literaturu a právní předpisy, ale pokusí se o hlubší přínos a využití např. archivního materiálu, více judikatury a komentářů. Při práci se zdroji by si některé informace zasloužily dovysvětlit či rozvést, na některých místech pak odkázat.

Analýza ve vztahu k textu se liší podle dílčích témat. Zčásti je přiměřená, někde by však mohla být hlubší. Je věcí autora, jak práci uchopí, ale svou koncepci by měl vysvětlit. Úprava práce je přiměřená, v práci nejsou obsaženy grafy ani tabulky. Jisté připomínky lze vznést k jazykové stránce, kdy některé formulace, jakoby byly ovlivněny dlouhou prací

s cizojazyčnými texty. Opět lze upozornit, že jde již o rigorózní, nikoliv diplomovou práci a jako u takové by bylo možné očekávat větší pečlivost. Většinou je však psána napsána srozumitelně a čtivě.

Přestože lze k práci vznést vícero připomínek, a to jak z hlediska její konceptualizace, tak systematiky, obsahu i jazykové a zdrojové stránky, lze práci doporučit k obhajobě. Podrobnější připomínky viz výše i níže v textu tohoto posudku.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce je vymezen velmi ambiciózně, totiž: „přiblížit vývoj britského parlamentu v takto vymezeném časovém období a zkoumá jeho vliv na ústavní vývoj Spojeného království. Dále je záměrem provést detailní analýzu změn, ke kterým v průběhu více než sta let došlo, a vyhodnotit jejich dopad na britskou společnost, a to v kontextu jak právním, tak i historickém“. Cíl byl v základu splněn, byť lze jeho širokost považovat za nadměrnou a vzhledem k odevzdání práce v ak. roce 2024/2025 chybí překvapivě výzkumná otázka.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Samostatnost při zpracování tématu je otázka, již může zodpovědět spíše konzultant. Systémy kontroly ukázaly 16% celkové shody a 7% maximální shody s jednotlivou prací. Jejich výsledek nenaznačuje, že by práce byla plagiátem a nebyla originální tvorbou Mgr. Janduse.
Logická stavba práce	Práce je postavena poměrně logicky, byť s výhradami uvedenými v pasáži o formálním a systematickém členění práce a v připomínkách k práci. Zejm. lze upozornit, že tématem posuzované rigorózní práce neměl být ústavní vývoj obecně, ale vývoj parlamentu.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Jak již bylo uvedeno výše, autor vychází primárně z cizojazyčné literatury a právních předpisů. Chybí vlastní archivní výzkum. Např. na s. 3 práce chybí zdroj informace o členství 1. ministrů Disraeliho a Russella ve sněmovnách, obdobně zdroj informace u různých údajů na s. 4. práce. Na s. 13 práce je uvedena citace z do češtiny přeložených Mauroisových Dějin Anglie, ale současně je uvedeno, že jde o vlastní překlad. Na s. 23 práce by měl být uveden zdroj informace o dopisu, v němž liberálové informovali své oponenty o královských zárukách.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Analýza ve vztahu k textu se liší podle dílčích témat. Zčásti je přiměřená, někde by však mohla být hlubší.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Úprava práce v zásadě odpovídá požadavkům na rigorózní práci.
Jazyková a stylistická úroveň	Jazyková a stylistická úroveň je přiměřená. Na řadě míst ovšem přebírání anglických formulací vytváření z pohledu češtiny ne zcela nejvhodnější text. Za ne

	<p>zcela vhodnou formulaci považují např. vytváření nových peerů (s. 4-5 práce) nebo „<i>Německu, ze kterého se klupal hlavní evropský protivník</i>“ (s. 8 práce) nebo „<i>nazval rozpočet jako...</i>“ (s. 15 práce) nebo „<i>teprve které by k tomuto kroku poskytly</i>“ (s. 18 práce). Na s. 24 práce „<i>...patřili k hlavním podněcovačům křiku</i>“ apod. Na s. 25 není česky správně „<i>Vyvarovali by se totiž tomu.</i>“. ale vyvarovali by se toho. Obdobně lépe než „<i>jmenovité kandidátky</i>“ na s. 29 práce by bylo napsat jmenné kandidátky či kandidátky osobností. Obdobně na s. 30 práce „<i>Krize o Home Rule</i>“, „<i>obrátit na voliče pro mandát</i>“, na s. 31 práce „<i>v Belfastské radnici</i>“, ačkoliv správně by mělo být na belfastské radnici, „<i>Vzhledem k tomu, že je tedy titul trůnu parlamentní, abdikace panovníka a dosazení jeho nástupce, ať už tento následník má být dalším v pořadí na trůn, či nikoli, vyžaduje přijetí nové legislativy</i>“ (s. 94 práce), „<i>se vůči radám svých ministrů nepostaví</i>“ (s. 95 práce) a řada dalších formulací.</p>
--	---

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Jako první připomínku lze zmínit problém samotného vymezení tématu. Práce je odevzdána na katedře právní historie, počátek výzkumu je od počátku 20. století (ač je mnohokrát překročen, např. na s 53 práce ad.), ale v názvu není vymezeno, kdy výzkum končí. Co se týče pramenů, lze uvést, že rigorózní práce by již měla pracovat s archiváliemi, též v rámci odvrácení námitky, jíž by bylo dílo označeno za spíše kompilativní. Stat' práce textově končí devolucí, jejíž rozbor ovšem zůstal dlužen očekávatelné větší hloubce, zatímco v práci lze nalézt řadu s vývojem parlamentu spíše jen souvisejících otázek, jimž byla naopak věnována snad až nepřiměřená pozornost. Při té příležitosti rovněž např. vyvstává otázka, proč je upřednostněn pojem decentralizace a nikoliv devoluce, která více odpovídá regionální terminologii.

Některé, v práci zmíněné, zákony či instituty nejsou blíže vysvětleny či rozvedeny. Zcela nezmíněný je např. westminsterský systém, který je z hlediska místa parlamentu ve Spojeném království v ústavním systému klíčový a který bývá porovnáván s jinými modely. Ostatně v práci mohlo být více pracováno s právněfilozofickými koncepty a postuláty. Na s. 3 práce by bylo vhodné upřesnit, že vztah mezi sněmovnami do přijetí zákona o parlamentu byl založen na ústavních konvencích. Tedy nikoliv obyčejných zvyklostech, nadto by bylo možné již na tomto místě více zdůraznit význam zákona o parlamentu.

Při popisu sporných událostí týkajících se irské otázky v roce 1884 – 1886 na s. 5 práce nemusí být popis zcela srozumitelný. Princip „tři akry a krávy“ tamtéž by si zasloužil vysvětlení např. ve vztahu k programům J. Collingse, J. Chamberlaina a G.K.Chestertona a též ve vztahu k Small Holding Act, i obecněji k požadavkům pozemkové reformy, kdy zaznívaly i argumenty související s historickým vývojem. Informace o Búrské válce (ve skutečnosti 2. búrské válce) (s. 7 – 9 práce) jsou nadbytečné, nadto, když už se ji autor rozhodl zmínit, nejsou představeny v celkovém kontextu tohoto konfliktu. Obdobně, vzhledem k tématu, jsou nadbytečné i mnohé informace týkající se zákonodárné činnosti, která nesouvisí s vývojem parlamentu, ale spíše s náplní jeho činnosti. Místo přemíry informací mohla být provedena hlubší analýza některých důležitých otázek (např. devoluce). U alokace času (pravidla gilotiny) by bylo možné zmínit jak francouzský vliv, tak by bylo možné ji dát do souvislosti s dalšími legislativními nástroji z 20. století, např. s

„usual channels“ a se zprávou a doporučeními modernizační komise z roku 1997 a z roku 2004 a s modernizací legislativního procesu v souvislosti s Scotland Bill. U některých formulací by bylo možné věnovat větší péči souvislé formulaci textu (např. ohledně diskuzí o Parliament Act 1911) atp. Precedenty z let 1711-1712 a 1832 (s. 18 práce) by si zasloužily doplnění.

Na s. 19 práce není vysvětleno, proč labouristé nejprve souhlasili s účastí na konferenci o ústavních otázkách, posléze k ní však měli výhrady. Vymezení konstituční monarchie na s. 20 – 21 práce, není omezeno na právní realitu Spojeného království a v takto zobecněném pojetí neodpovídá jiným konstitučním monarchiím. Posouzení panovnických záruk v roce 1910 (s. 22 – 26 práce) vychází v podstatě jen z Bogdanorova hodnocení. Přitom i s ohledem na výsledky druhých voleb v roce 1910 by bylo možné uvažovat nad variantami případného postupu liberálů a s nimi spolupracujících sil, kdyby panovník záruky neposkytl a zároveň, kdyby obtížně mohla vládnout konzervativní vláda bez podpory parlamentu. Vysvětlit by si zasloužil zákon o kočce a mši (s. 52 práce) a k přínosu hnutí žen na volební právo žen by kol. Jandus mohl zaujmout vlastní stanovisko, než jen předeští protichůdná existující stanoviska. Jiných autorů

Zásadnější připomínky lze vznést k některým pasážím oponované práce, které jakoby zapoměly, že tématem práce není ústavní vývoj ve Spojeném království ve 20. století, ale vývoj parlamentu. Zejm. se jedná o kapitoly 6. a 7. Naopak výrazně podrobněji mohlo být pojednáno o zákonu o parlamentu z roku 1949, o evoluci lordů soudců a ženách ve Sněmovně lordů, o devoluci, o modernizačních komisích parlamentu a jeho reformním derogačním zákonodárství, příp. zákonodárství týkajícím se nástupnictví ve 20. a 21. století, o výkonu kompetencí parlamentu např. ohledně zahraničních misí, ohledně členství Spojeného království UK, případně v rámci Brexitu nebo naopak z hlediska toho, jaké typické parlamentní tradice zůstaly zachovány.

Otázky:

1. Zákon o parlamentu z roku 1949.

2. Nejdůležitější kompetence parlamentu Spojeného království ve 20. století, s akcentem též na přenos určitých kompetencí na regionální parlamenty v rámci devoluce.

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě.	Doporučuji práci k obhajobě.
--	------------------------------

V Praze dne 17.12.2024.

Doc. JUDr. Jiří Šouša, Ph.D.
oponent/oponentka